ZBIÓR

UKŁADÓW ZBIOROWYCH PRACY

ROK III — Warszawa, dnia 20 lutego 1939 r. — Nr 12

TREŚĆ:

32.

UMOWA

ustalająca warunki pracy i płacy dla robotników rolnych na obszarze powiatów: brzozowskiego, jarosławskiego, kolbuszowskiego, krośnieńskiego, łańcuckiego, niżańskiego, przeworskiego, rzeszowskiego i tarnobrzeskiego na rok 1939/40.

DZIAŁ I. ORDYNARIUSZE.

Zasady ogólne.

§ 1.

1. Umowa niniejsza dotyczy z jednej strony wszystkich pracodawców rolnych, z drugiej zatrudnionych przez nich rocz-

nych pracowników z normalną zdolnością do pracy, a to następujące kategorie:

a) fornali, pastuchów, stróżów i stangretów;
b) luzaków, poganiaczy i masztalerzy;
c) gumiennych, karbowych i polowych;
d) rzemieślników folwarcznych, tj. kowali i stelmachów;
e) stałe pracownice stajenne.

2. Inwalidzi, pracujący na równi z pozostałymi pracownikami z normalną zdolnością do pracy w rolnictwie, pobierają równe z nimi wynagrodzenie tak w gotówce jak i w naturaliach.

3. Inwalidzi o zmniejszonej zdolności do pracy oraz pracownicy fizyczni ułomni mogą być godzeni na niższych warunkach.

4. Przyjęcie robotnika rocznego należącego niewątpliwie do jednej z powyższych kategorii w terminie późniejszym niż 1 kwietnia nie może być powodem do obniżania przysługujących mu praw, wynikających z niniejszej umowy.

5. W stosunku do stangretów stale pełniących obowiązki przy koniach cugowych mają zastosowanie tylko § 3 i § 23 niniejszego działu.

§ 2.

1. Umowa niniejsza stanowi w myśl ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. (Dz. U.R.P. z 1931 r. Nr 90, poz. 706) podstawę przy zawieraniu umów indywidualnych. Indywidualne umowy o pracę, zawierające warunki dla pracowników mniej korzystne, niż warunki niniejszej umowy, ulegają z mocy wymienionej ustawy zastąpieniu przez warunki określone niniejszą umową.

2. Wszelkie indywidualne umowy, zawierające warunki korzystniejsze dla pracowników, niż je przewiduje niniejsza umowa, obowiązują na czas ich zawarcia.

3. Umowa niniejsza nie uprawnia do obniżania istniejących warunków wynagrodzenia. Pracodawca nie może samowolnie zamieniać ustalonych niniejszą umową świadczeń na inne. Zamiana świadczeń na inne równowartościowe dopuszczalna jest tylko za obopólną zgodą, zawartą pisemnie lub wobec dwóch świadków. O ile porozumienie nie nastąpi, może pracodawca żądać ustalenia przez Komisję Rozjemczą warunków zamiany pewnych świadczeń na inne.

4. Zamiana świadczeń dokonana bez zgody pracownika, względnie bez orzeczenia Komisji Rozjemczej, jest nieważna.

§ 3.

1. Umowa niniejsza obowiązuje na rok. Rok służbowy rozpoczyna się 1 kwietnia 1939 r., a kończy się 31 marca 1940 r.

2. Obie strony obowiązuje wypowiedzenie indywidualnej umowy o pracę przed upływem terminu jej wygaśnięcia, najpóźniej dnia 31 grudnia 1939 r., przy czym pracodawca winien robotnikowi wydać pisemne zaświadczenie o zwolnieniu.

3. Niewypowiedzenie umowy o pracę do dnia 31 grudnia 1939 r. włącznie przedłuża milcząco indywidualną umowę na rok następny. Uchylenie się przez którąkolwiek ze stron od przyjęcia wypowiedzenia umowy o pracę umowy tej nie przedłuża.

4. Zwolnionemu robotnikowi należy się 6 dni wolnych od pracy na wyszukanie posady, bez potrącania świadczeń.

§ 4.

1. Pracodawca obowiązany jest w ciągu 30 dni od chwili wstąpienia do pracy wydać pracownikowi bezpłatnie książeczkę obrachunkową, zawierającą ilość wydanej mu ordynarii i pensji oraz spis powierzonych mu inwentarzy; do książeczki obrachunkowej mają być wpisane wydawane należności oraz potrącenia z należnych poborów, jak: za opuszczone dni, za rozmyślnie wyrządzone szkody itp. Książeczka obrachunkowa ma służyć jako dowód dla Komisji Rozjemczej, stwierdzający ilość wydanych poborów. Jeden egzemplarz umowy ma być przez pracodawcę wydany pracownikom danego folwarku na ręce ich przedstawiciela.

2. W razie zgubienia książeczki obrachunkowej przez ordynariusza służą jako dowód księgi gospodarcze pracodawcy.

3. Za zgubioną lub zniszczoną książeczkę obrachunkową ma prawo pracodawca potrącić pracownikowi 50 gr; w zamian za to wydaje nową książeczkę obrachunkową.

§ 5.

1. Zawarcie indywidualnej umowy z pracownikiem nie może być uzależnione od trzymania przez niego najemnej czeladzi. Żona i inni członkowie rodziny pracownika nie mogą być pociągani do żadnych robót z tytułu li tylko umowy z samym pracownikiem, lecz za pracę winni otrzymać osobne wynagrodzenie, ustalone dla odnośnej kategorii pracowników.

2. Żony ordynariuszy mogą być za obopólnym porozumieniem godzone tylko jako dojarki, inni członkowie rodziny jako: dojarki, robotnicy sezonowi lub stali robotnicy dzienni. Za małoletnich członków rodziny umowę zawiera ordynariusz.

§ 6.

1. Rozwiązanie stosunku służbowego w ciągu roku może nastąpić na zasadzie orzeczenia Komisji Rozjemczej lub też wyroków sądów państwowych, działających wedle obowiązującego prawodawstwa i wedle kompetencji.

2. Zatargi wynikłe na tle umowy o pracę między pracodawcami a robotnikami rolnymi regulują Komisje Rozjemcze bądź sądy państwowe wedle kompetencji. Skargi do Komisji Rozjemczych wnosi się do Inspektoratu Pracy w dwóch równobrzmiących egzemplarzach, z których jeden ma być doręczony pozwanemu wraz z wezwaniem do jawienia się przed Komisją Rozjemczą. Do czasu uzyskania właściwego orzeczenia lub wyroku nie wolno:

1) pracodawcy wstrzymywać świadczeń,

2) pracownikowi przerywać pracy.

3. W wypadkach ciężkiego przewinienia może pracodawca zawiesić pracownika w pracy i wstrzymać przed orzeczeniem lub wyrokiem wszystkie świadczenia, w razie jednak wygrania sporu przez robotnika, pracodawca winien wydać zaległe świadczenia wraz z dodatkiem miesięcznym wynoszącym 1% w zbożu i 2% w gotówce. Koszty świadków, powołanych przez Komisję Rozjemczą oraz ich stratę czasu i stratę czasu pracownika ponosi ta strona, która spór przegrała. O wysokości tych kosztów orzeka Komisja Rozjemcza względnie sąd państwowy.

§ 7.

Stosunek wzajemny.

1. Pracodawców oraz ich zastępców obowiązuje grzeczne traktowanie pracowników i ścisłe przestrzeganie umowy,

a zwłaszcza regularne wypłacanie świadczeń i płac, przewidzianych umową.

2. Pracowników obowiązuje grzeczność wobec pracodawców i ich zastępców, ścisłe przestrzeganie zawartych umów oraz pilne i sumienne spełnianie obowiązków, dążność do jak największej wydajności pracy i stosowanie się do wszystkich zarządzeń pracodawcy lub jego zastępcy, odnoszących się do wykonywania obowiązków służbowych oraz przestrzeganie wszystkich przepisów porządkowych, zatwierdzonych przez Inspektora Pracy, jako też dbałe i staranne obchodzenie się z powierzonym sobie inwentarzem żywym i martwym. Pracownik odpowiada wobec pracodawcy za powierzone sobie inwentarze żywe i martwe oraz za wszelkie szkody według postanowień ustawy cywilnej

3. Pracownicy obowiązani są zapobiegać wszelkiemu naruszeniu własności pracodawcy przez współpracowników lub osoby trzecie.

§ 8.

Czas pracy.

1. Rozkład godzin pracy ustala się podług poniższej tabeli, przy czym robotnicy i fornale mają być zwalniani przed południem pół godziny wcześniej, aniżeli inne kategorie pracowników, a to dla koniecznego obrządku inwentarza.

2. Przyjmuje się czas środkowo-europejski (kolejowy) z tym, że za początek pracy z rana i po południu uważa się wyjście z podwórza, a za koniec zejście z pola. Początek i koniec pracy zaznacza się sygnałem. O ile pole odległe jest więcej niż dwa kilometry od podwórza, należy robotnika zwolnić z pracy o 10 minut wcześniej w stosunku do każdego kilometra powyżej dwóch. W razie pilnej potrzeby poniższy podział pracy może być zmieniony, jednakże tylko w ten sposób, by ogólna ilość godzin została ta sama.

3. Na żądanie pracodawcy, w razie pilnej potrzeby, tj. w czasie zasiewu i zbioru ziemiopłodów, pracownicy są obowiązani do pracy poza niżej określonym czasem, lecz za osobnym wynagrodzeniem wynoszącym 35 groszy za godzinę.

Tabela czasu pracy.

Miesiąc		Praca do południa od godz.	Praca do południa do godz.	Przerwa na śniadanie godzin	Przerwa na obiad godzin	Praca po południu od godz.	Praca po południu do godz.	Przerwa na podwieczor. godzin
Styczeń		7.00	11.30	—	1½	13.00	15.30	—
Luty		7.00	11.30	—	1½	13.00	16.30	—
Marzec	1—15	6.30	11.30	—	1½	13.00	17.15	—
	16—31	6.30	11.30			13.00	17.45	
Kwiecień	1—15	6.00	11.30	½	1½	13.00	18.15	—
	16—30	6.00	11.30			13.00	18.45	
Maj	1—15	5.30	11.30	½	1½	13.00	19.00	½
	16—31	5.30	11.30			13.00	19.30	
Czerwiec	1—15	5.30	11.30	½	2—	13.30	19.45	½
	16—30	5.30	11.30			13.30	20.00	
Lipiec	1—15	5.30	11.30	½	2—	13.30	20.00	½
	16—31	5.30	11.30			13.30	19.30	
Sierpień	1—15	5.30	11.30	½	2—	13.30	19.20	½
	16—31	5.30	11.30			13.30	18.40	
Wrzesień	1—15	5.30	11.30	½	1½	13.00	18.15	—
	16—30	5.30	11.30			13.00	17.30	
Październik	1—15	6.00	11.30	—	1½	13,00	17.30	—
	16—31	6.00	11.30			13.00	16.30	
Listopad		7.00	11.30	—	1½	13.00	16.10	—
Grudzień		7.00	11.30	—	1½	13.00	15.30	—

4. Powyższy rozkład pracy nie obowiązuje w stosunku do pastuchów, stróżów nocnych i dozorców, o ile wykonywane przez nich roboty nie przekraczają ich zwykłych obowiązków.

5. Pracownik obowiązany jest zgłaszać się do pracy punktualnie w czasie ustanowionym przez pracodawcę, zgodnie z warunkami umowy. Za wszelkie nieusprawiedliwione opóźnienia przysługuje pracodawcy prawo potrącania 20 groszy za każdą rozpoczętą godzinę.

6. W dni ulewne i wyjątkowej niepogody roboty w polu nie powinny być wykonywane.

§ 9.

1. Obrządek inwentarza odbywa się poza godzinami pracy bez specjalnych dopłat. Kolejne dyżury w nocy (noclegi w stajni) obowiązują wszystkich fornali. W dni świąteczne fornale obowiązani są do obrządku inwentarza, a kolejno jeden z nich obowiązany jest również do dyżurowania w stajni bez specjalnej dopłaty.

2. Pastuchy i stałe pracownice stajenne są wolne zupełnie od pracy co trzeci dzień świąteczny (w niedziele i święta).

3. Praca w dni świąteczne może być wykonywana tylko w nagłej potrzebie przy sprzęcie zboża i siana po cenie 45 groszy za godzinę.

4. Stawanie do obrządku inwentarza oraz naszykowanie wozów i narzędzi powinno mieć miejsce nie wcześniej niż 2 godziny przed rozpoczęciem czasu pracy unormowanym w § 8-ym.

5. Obrok, siano itp. karma dla inwentarza powinna być przygotowana uprzednio w godzinach pracy i w miejscach na to wyznaczonych. Stróże nocni mają codziennie wolny czas do ukończenia robót przed południem, następnie zaś mogą być zatrudnieni przy robotach koło inwentarza, w domu itp. W miesiącach od 1 października do 31 marca stróż nocny otrzymuje od pracodawcy kożuch lub inne odpowiednie nakrycie na czas warty. W miesiącach listopadzie, grudniu, styczniu i lutym wolno stróża zatrudniać pracą tylko połączoną z nocnym stróżowaniem.

6. Stróż nocny, przyłapany na spaniu podczas pełnienia obowiązków stróżowania, może być ukarany za pierwszym razem grzywną w wysokości 5 kg żyta, za drugim razem grzywną w wysokości 20 kg żyta, za trzecim razem wydaleniem z pracy.

§ 10.

Urlopy.

Pracownik otrzymuje w ciągu roku 12 dni płatnego urlopu w dni nieświąteczne. Wybór dni urlopu odbywa się w porozumieniu z pracodawcą lub jego zastępcą.

§ 11.

Furmanki.

1. Pracownicy otrzymują w razie potrzeby:

a) zbiorową furmankę do jednego z najbliższych młynów i z młyna;

b) do zwózki w dnie powszednie swoich produktów rolnych, wyprodukowanych w tymże folwarku na polu deputatowym;

c) po księdza w razie ciężkiej choroby, z chrztem, ślubem i pogrzebem;

d) jedną zbiorową furmankę na kwartał w dzień świąteczny wybrany przez pracowników do najbliższego miasteczka lub stacji kolejowej, o ile odległość tejże wynosi więcej niż 5 km.

2. Fornalowi, jadącemu w interesie pracowników furmanką w dni powszednie, czy też świąteczne, nie należy się żadne dodatkowe wynagrodzenie, jak również za kolejne wyjazdy w dni świąteczne po lekarza, akuszerkę, do kościoła itp. Wyjazdy, noszące wyraźny charakter wyjazdów prywatnych pracodawców poza godzinami pracy, winny być wynagradzane jako praca poza godzinami służbowymi, tj. 35 groszy za godzinę w dni powszednie, a 45 groszy za godzinę w dni świąteczne.

3. W razie nieuzasadnionej odmowy dania furmanki pracownikom, przysługuje tymże prawo żądania zwrotu faktycznych kosztów wynajęcia furmanki. Za uzasadnioną odmowę uważa się wyjątkową niemożność gospodarczą dania furmanki w dniu przez pracownika wybranym lub niezgłoszenie zapotrzebowania furmanki na 24 godzin.

§ 12.

Strawne i inne dodatki.

1. Pracownikowi, wysłanemu w drogę poza obręb majątku w interesie pracodawcy na dłużej niż $1/2$ dnia, należy się odpowiednie utrzymanie w naturze lub strawne za każdą pełną

dobę 2 zł. Jeżeli zaś wyjazd trwa mniej niż pół doby 40 groszy za śniadanie, 70 groszy za wieczerzę, a 90 groszy za obiad. Nadto w razie konieczności najęcia noclegu należy się pracownikowi zwrot rzeczywistych wydatków poniesionych skutkiem najęcia noclegu. W drodze godziny pracy nie obowiązują.

2. Pracodawca jest obowiązany dać pracownikowi płócienną bluzę do siania sztucznych nawozów gryzących (azotniaku i wapna) i ochraniacze na oczy. W razie niedostarczenia przez pracodawcę ubrań i okularów ochronnych pracownik może odmówić wykonania pracy przy sianiu gryzących sztucznych nawozów. Do siania nawozów gryzących nie mogą być używane kobiety. Robotnicy zatrudnieni przy sianiu nawozów sztucznych otrzymują 20 groszy od jednego ha.

§ 13.

Warunki wynagrodzenia.

1. Ordynariusz pobiera płacę w gotówce oraz ordynarię przewidzianą poniżej dla rozmaitych kategoryj robotników i dla poszczególnych powiatów lub ich części.

2. Wypłatę gotówkową uskutecznia się kwartalnie lub miesięcznie z dołu.

3. Ordynaria winna być wydawana ordynariuszom w pierwszym miesiącu każdego kwartału. Ordynarię za drugi kwartał może pracodawca wydać w dwóch równych ratach, z których pierwsza winna być wydana 1-go lipca, a druga najpóźniej 15 sierpnia.

4. Pracodawca może pracownikowi, z którym umowa służbowa została rozwiązana, wydać jedną trzecią część ordynarii za ostatni kwartał z dołu.

5. Zboże na ordynarię musi być zdrowe i dobrze oczyszczone. W skład ordynarii wchodzi 3 q pszenicy i 6 q żyta, reszta w zbożu jadalnym. W majątkach, gdzie nie sieją pszenicy, wydaje się żyto w wysokości za 1 q pszenicy 1.30 q. żyta.

6. Mielenie zboża odbywa się na koszt pracodawcy w młynie przez niego wskazanym, przy czym nie więcej niż połowa ordynarii na pytel. W zamian za mielenie pracodawca może wydać pracownikowi dodatkową ilość żyta, równą 10% ustalonej ordynarii.

§ 14.

Fornale, pastuchy i stróże otrzymują następujące płace gotówkowe i ordynarię:

I. powiat Łańcut, okrąg całego powiatu,
„ Przeworsk, okrąg całego powiatu,
„ Rzeszów, Okręgi Sądowe Rzeszów, Tyczyn i Strzyżów,
„ Tarnobrzeg, okrąg całego powiatu;
ordynaria 12 q i 1/2 q i płaca 170 zł.

II. powiat Brzozów, okrąg całego powiatu,
„ Rzeszów, Okrąg Sądowy Głogów,
„ Krosno, Okrąg Sądowy Krosno i Frysztak,
„ Nisko, okrąg całego powiatu;
ordynaria 12 q i płaca 152 zł.

III. powiat Krosno, Okrąg Sądowy Dukla,
„ Kolbuszowa, okrąg całego powiatu;
ordynaria 11 q i płaca 145 zł.

IV. powiat Jarosław, okrąg całego powiatu;
ordynaria 12 q i płaca 145 zł.

§ 15.

Stelmasi i niekwalifikowani rzemieślnicy otrzymują przynajmniej o 2 q ordynarii więcej, przy czym zwiększa się o 1 q ilość pszenicy i o 1 q ilość żyta oraz wyższą o 50% pensję aniżeli fornale. Natomiast kwalifikowani rzemieślnicy, wykazujący się przepisanym dowodem uzdolnienia, otrzymują o 3 q ordynarii więcej, przy czym zwiększa się o 1 1/2 q pszenicy i 1 1/2 q ilość żyta oraz wyższą o 100% pensję aniżeli fornale.

§ 16.

Polowi, gumienni i karbowi otrzymują taką samą ordynarię jak fornale, przewidzianą dla danej kategorii powiatów oraz pensję: polowi o 25%, a gumienni i karbowi o 50% więcej niż fornale.

§ 17.

1. Luzacy (poganiacze, masztalerze itp.) żonaci, lub posiadający rodziny na wyłącznym swoim utrzymaniu, otrzymują o 1 q ordynarii i pensji o 10 zł mniej niż fornale, nieżonaci zaś otrzymują tylko 50% świadczeń w naturze i gotówce fornala.

2. Luzak nie jest obowiązany do obrządku inwentarza z wyjątkiem wypadków zastępstwa chorego fornala.

§ 18.

Ziemia pod ziemniaki.

1. Ordynariusz otrzymuje 30 arów pola wynawożonego i obrobionego dworskimi końmi pod ziemniaki. Pole przeznaczone pod ziemniaki powinno być w takim samym stanie, jak pole przeznaczone pod ziemniaki dworskie. Sadzenie ziemniaków winno się odbywać w połowie między początkiem, a końcem sadzenia ziemniaków dworskich. Przygotowanie mechaniczne ziemi pod ziemniaki i obróbka ich winny być takie, jak pod ziemniaki dworskie.

2. Zastrzega się, że wszystkie ziemniaki pracowników winny być sadzone obok siebie w jednym miejscu. W razie gdyby pracownik nie otrzymał deputatu gruntowego pod ziemniaki w określonej powyżej ilości, obowiązany będzie pracodawca dać pracownikowi 32 q gotowych ziemniaków, a to jesienią po wykopaniu. Wydawane ziemniaki winny być zdrowe, w miarę możności suche, bez ziemi i na żądanie robotnika przeważone.

3. Robotnicy, mieszkający w budynkach dworskich, otrzymują ponadto 3 ary 60 m^2 pola obrobionego i wynawożonego w pobliżu domów pod ogrodowiznę, zaś pracownicy, mieszkający we własnych budynkach, taki sam dodatkowy obszar w polu, przeznaczonym pod ziemniaki dla służby.

4. O ile przeznaczone pole pod ziemniaki dla ordynariuszy przygotowane zostanie w terminie spóźnionym, tj. po 1-ym czerwca, może pracownik odmówić przyjęcia przydziału ziemi pod ziemniaki i domagać się ekwiwalentu gotowych ziemniaków.

5. Ordynariusz obowiązany jest do utrzymywania przydzielonego pola w porządku, bez chwastów, w przeciwnvm razie może pracodawca wykonać tę robotę, po upomnieniu ordynariusza, na jego koszt.

§ 19.

Utrzymanie inwentarza.

1. Ordynariusz ma prawo trzymać jedną krowę, zaś rzemieślnik (kowal lub stelmach) 2 krowy z przychówkiem od tychże do 2 miesięcy. Pracodawca daje latem bezpłatne utrzy-

manie na wystarczającym pastwisku, takim, jak i dla bydła dworskiego, z wyjątkiem sztucznych pastwisk.

W razie braku odpowiedniego pastwiska winni pracownicy otrzymać dla krów zieloną paszę.

2. Na zimę wydaje się na każdą krowę 6 q gotowych ziemniaków lub 9 q buraków, albo też 12 q liści z buraków cukrowych należycie zakonserwowanych, albo 12 q wytłoków dołowanych lub 15 litrów wywaru dziennie na jedną krowę. Poza tym 8 kg sieczki i plew zbożowych dziennie na jedną krowę oraz potrzebne plewy dla trzody chlewnej.

3. Pracodawca obowiązany jest dać pracownikowi pomieszczenie dla bydła we wspólnej czeladnej oborze lub w specjalnie na to przeznaczonym budynku. Jeżeli zaś pracownik mieszka w budynku dworskim, ma otrzymać także pomieszczenie dla dwóch sztuk dorosłych trzody chlewnej, na opał i ziemniaki, nadto w razie potrzeby słomę do sienników oraz do krycia ziemniaków na zimę. Ordynariuszom wolno trzymać kury, jednakże nie więcej niż 14 sztuk.

4. Wprowadzenie do dworskiej obory nowej sztuki bydła nie może nastąpić bez uprzedniego zezwolenia pracodawcy lub jego zastępcy, a to dla uniknięcia zawleczenia zarazy.

5. Pracodawcy, którzy nie dają ordynariuszom, mieszkającym w dworskich budynkach, pomieszczenia dla trzody chlewnej, winni wypłacić odszkodowanie w wysokości 20 zł rocznie w tym wypadku, o ile pracownik istotnie trzyma trzodę chlewną i zawiadomi o tym pracodawcę.

6. Jeżeli pracodawca zabrania trzymania bydła, lub jeżeli pracownikowi krowa zginęła, otrzyma pracownik zamiast utrzymania krów w ciągu 6 miesięcy letnich po 3 litry, zaś w ciągu 6-ciu miesięcy zimowych po 2 litry niezbieranego mleka dziennie. Jeżeli jednak pracownik nie korzysta z prawa trzymania bydła, otrzymuje w ciągu 6 miesięcy letnich po $2^1/_2$ litra, a w ciągu 6 miesięcy zimowych po $1^1/_2$ litra niezbieranego mleka dziennie.

7. O ile rzemieślnik został ugodzony bez prawa trzymania drugiej krowy, otrzymuje w ciągu 6 miesięcy zimowych po $1^1/_2$ litra, zaś w ciągu 6 miesięcy letnich po $2^1/_2$ litra mleka dziennie. W razie zaś zakazu przez pracodawcę trzymania dwu krów otrzymuje rzemieślnik w ciągu 6 miesięcy zimowych po 3 litry, a w ciągu 6 miesięcy letnich po 5 litrów mleka dziennie.

8. W wypadkach trzymania przez pracownika jednej krowy, otrzymuje on na okres zapuszczenia krowy i to raz do roku 100 litrów mleka niezbieranego.

9. Obie strony obowiązuje stan rzeczy przyjęty przy zawieraniu umów indywidualnych, a zmiany w ciągu roku są dopuszczalne poza wypadkami losowymi tylko w drodze obopólnego porozumienia.

§ 20.

Światło i opał.

1. Ordynariusz otrzymuje opał w stosunku rocznym w ilości 20 q węgla i 3 mp suchego drzewa szczapowego, wydawany miesięcznie z góry. W zamian za węgiel może być wydawane drzewo w stosunku za $2^1/_2$ q węgla 1 mp drzewa szczapowego, lub $1^1/_2$ mp trzebieży.

2. Ponadto pracownik otrzymuje dla oświetlenia naftę w ilości 12 litrów na okres 6 miesięcy zimowych i 4 litrów na okres 6 miesięcy letnich.

§ 21.

Wynagrodzenie stałych pracownic stajennych.

1. Obowiązujące wynagrodzenie w stosunku rocznym wynosi:

I. powiat Łańcut, okrąg całego powiatu,
" Przeworsk, okrąg całego powiatu,
" Rzeszów, Okręgi Sądowe Rzeszów, Tyczyn,
" Tarnobrzeg, okrąg całego powiatu;
ordynaria: 9 q (w tym 2 q pszenicy) i płaca 150 zł.

II. powiat Brzozów, okrąg całego powiatu,
" Rzeszów, Okrąg Sądowy Głogów,
" Krosno, okrąg całego powiatu,
" Nisko, okrąg całego powiatu,
" Kolbuszowa, Okrąg Sądowy Kolbuszowa,
" Jarosław, okrąg całego powiatu z wyjątkiem Okręgu Sądowego Sieniawa;
ordynaria: 8 q (w tym 2 q pszenicy) i płaca 144 zł.

III. powiat Jarosław, Okrąg Sądowy Sieniawa,
" Kolbuszowa, Okrąg Sądowy Sokołów;
ordynaria: 7 q (w tym $1^1/_2$ q pszenicy) i płaca 138 zł.

2. Poza tym stałe pracownice stajenne mają prawo trzymać jedną krowę lub otrzymywać $1^1/_2$ litra mleka niezbieranego dziennie.

3. Ponadto stałe pracownice stajenne otrzymują 18 arów pola wynawożonego pod ziemniaki lub 21 q gotowych ziemniaków i 0.27 ara (czyli 75 sążni) pola pod ogrodowiznę, tudzież 15 q węgla i 3 mp drzewa szczapowego. W razie zamiany opału ma zastosowanie § 20 niniejszej umowy.

§ 22.

Mieszkania pracowników.

1. Ordynariusz otrzymuje mieszkanie, składające się co najmniej z jednej izby z podłogą drewnianą oraz z komórką. Izby winny być wytynkowane, a co najmniej dokładnie wylepione, ze szczelnymi drzwiami i oknami na zawiasach. W oknach mają być całe szyby, zaś w razie stłuczenia szyby pracownik jest obowiązany wstawić ją w ciągu 2 tygodni. Wapna do bielenia dostarcza pracodawca 2 razy do roku w ogólnej ilości 15 kg na mieszkanie. Mieszkania mają być ze szczelnym dachem. Tam, gdzie dachy lub piece są popsute, muszą być naprawione w ciągu miesięcy letnich. W majątkach, które wydają na opał węgiel, piece muszą być dostosowane do opału węglem. W majątkach, gdzie woda zacieka do piwnic i mieszkań pracowników, winny być one zabezpieczone w ciągu lata od wody napływowej. O ile w mieszkaniach pracowników nie ma podłóg drewnianych, pracodawca wyda dodatkowo 1 mp drzewa twardego ponad normę przewidzianą w § 20-ym.

2. Pracodawca i pracownicy winni dbać, aby otoczenie mieszkań pracowników było higieniczne. Obowiązuje wybrukowanie dostępu do studzien oraz zastąpienie zgniłych cembrzyn nowymi, lub też zapewnienie pracownikom w inny sposób zdrowej i czystej wody do picia. Zbiorniki na nawóz nie mogą znajdować się w bliższej odległości aniżeli 20 m od mieszkań służbowych, a pracownicy mają składać nawóz ze swych chlewów w przeznaczonym na to miejscu. W pobliżu mieszkań mają się znajdować ustępy w dostatecznej ilości, które pracownicy obowiązani są utrzymywać w porządku i czystości.

3. Gdzie jest odpowiednie pomieszczenie w dotychczasowych budynkach jak również przy mieszkaniach nowowybudowanych winna być urządzona łaźnia. W innych majątkach,

o ile istnieje możliwość, pracodawcy są obowiązani do urządzenia pracownikom kąpieli.

4. Pracownicy są obowiązani utrzymywać mieszkania w porządku i czystości i odpowiadają za wszelkie uszkodzenia rozmyślnie wyrządzone.

5. Trzymanie żywego inwentarza w mieszkaniach jest stanowczo wzbronione. Sublokatorów nie wolno przyjmować bez zgody pracodawcy, któremu przy wprowadzeniu się ma być zameldowany skład rodziny.

6. Jeżeli pracownik nie posiada własnego mieszkania i nie korzysta z ważnych powodów z mieszkania, dostarczonego przez pracodawcę, otrzymuje jako równoważnik 4 zł miesięcznie.

§ 23.

Ubezpieczenia.

Do czasu wprowadzenia ustawowego ubezpieczenia na starość pracodawcom nie wolno przy koncu roku służbowego wręczać terminatek tym ordynariuszom, którzy przepracowali na dobro pracodawcy lub danego gospodarstwa 25 lat i stracili całkowitą lub częściową zdolność do pracy z tytułu starości. Powyższy okres 25 lat liczy się dla ordynariuszy od ukończenia 18 roku życia. Tytułem do zwolnienia tych ordynariuszy nie może być niezdolność do pracy, lecz przewinienia służbowe. Ordynariusze objęci tym artykułem obowiązani są do wykonywania swych obowiązków w granicach swej zdolności do pracy, pomimo przepracowanych 25 lat. W wypadku stwierdzonej zupełnej niezdolności do pracy z powodu starości, pracownik nie jest obowiązany do pracy i w tym wypadku świadczenia jego mogą być obniżone, jednak nie niżej, niż do połowy świadczeń ordynariusza. Udowodnienie zupełnej niezdolności do pracy lub jej zmniejszenia ciąży na pracowniku.

§ 24.

Rezerwistom powołanym na ćwiczenia lub w razie mobilizacji wydaje się świadczenia zgodnie z obowiązującymi w tej mierze ustawami i nie uważa się tego za przerwę w pracy (do § 23 niniejszej umowy).

§ 25.

Zapomogi na wypadek śmierci.

1. Na wypadek śmierci pracownika otrzymują jego żona i dzieci przez pół roku wolne mieszkanie, a wynagrodzenie gotówkowe i wszelkie świadczenia pobierane przez ordynariusza— za jeden kwartał. O ile ziemniaki zostały zasadzone przed śmiercią pracownika, zbiór ich przypada na własność rodziny zmarłego.

2. W razie śmierci pracownika rodzina jego otrzymuje tytułem zapomogi 25 zł, na wypadek śmierci żony pracownika otrzyma on 20 zł zapomogi, na wypadek zaś śmierci dziecka 15 zł zapomogi. We wszystkich wymienionych wypadkach otrzyma pracownik lub jego rodzina trumnę, zrobioną na miejscu względnie równoważnik w gotówce w razie odmowy przyjęcia trumny.

DZIAŁ II. DOJARKI.

§ 1.

Umowa niniejsza dotyczy z jednej strony wszystkich pracodawców rolnych, z drugiej zaś strony zatrudnionych przez nich dojarek.

§ 2.

Za dojarki uważa się kobiety i dziewczęta, których obowiązkiem jest wyłącznie dojenie krów i mycie stajennego naczynia mleczarskiego. Dojarka nie jest obowiązana doić więcej niż 10 krów.

§ 3.

1. Dojarki otrzymują po zł 1.25 miesięcznie za dojenie jednej krowy.

2. Prócz powyższego wynagrodzenia otrzymują dojarki bezpłatnie fartuch do dojenia lub 4 zł rocznie na zakup tegoż. Fartuch ten zostaje własnością pracodawcy. W razie zgubienia lub zniszczenia fartucha poza pracą przy dojeniu pracodawca jest obowiązany odkupić fartuch na koszt dojarki.

§ 4.

Oprócz powyższego obowiązują §§ 2, 3 (pkt. 1), 6, 7 i 9 (pkt. 2) działu I-go niniejszej umowy.

DZIAŁ III. STALI DZIENNI ROBOTNICY.

§ 1.

Umowa niniejsza dotyczy z jednej strony wszystkich pracodawców rolnych, z drugiej zaś strony stale zatrudnionych przez nich robotników dziennych.

§ 2.

Za stałych pracowników dziennych rolnych uważa się tych robotników, którzy zawierają z pracodawcą indywidualną umowę, godząc się do stałego uczęszczania do pracy na warunkach w niniejszej umowie ustalonych i których ilość dni pracy wynosi nie mniej niż 200 w ciągu roku, przy jednoczesnym oznaczeniu ilości dni pracy w okresie letnim i zimowym.

§ 3.

1. W celu ustalenia wynagrodzenia stałych dziennych robotników tworzy się 3 kategorie robotników, a to:

I. kobiety ponad lat 16 i mężczyźni od lat 17 do 21,

II. mężczyźni od lat 21 do 24,

III. mężczyźni ponad lat 24.

2. Obszar 9 powiatów objętych niniejszą umową dzieli się na dwa rejony:

rejon I-szy powiaty: Jarosław, Łańcut, Przeworsk, Rzeszów i Tarnobrzeg,

rejon II-gi „ Brzozów, Kolbuszowa, Krosno i Nisko.

§ 4.

1. Minimalne ogólne wynagrodzenie dla stałych robotników dziennych za dzień pracy ustala się w złotych wedle poniższej tabeli.

	Okresy	Rejony	Kategorie I	II	III
I	Kwiecień Maj Czerwiec	I II	zł 1.— „ 0.90	1.10 1.00	1.20 1.10
II	Lipiec Sierpień Wrzesień Październik	I II	zł 1.30 „ 1.20	1.40 1.30	1.60 1.50
III	Listopad Grudzień Styczeń Luty Marzec	I II	zł 0.90 „ 0.80	1.— 0.90	1.10 1.—

2. Zarobki stałych robotników dziennych będą wypłacane co tydzień z dołu, przy czym przez pierwsze 60 dni roboczych pracodawca ma prawo zatrzymać 1/3 część zarobku tytułem kaucji, którą wypłaca się z końcem okresu, na jaki została zawarta umowa, nie później jednak, niż z końcem marca 1940 r.

§ 5.

Oprócz powyższego obowiązują §§ 2, 3 (pkt. 1), 6, 7 i 8 działu I niniejszej umowy.

DZIAŁ IV. ROBOTNICY SEZONOWI.

§ 1.

Umowa niniejsza dotyczy z jednej strony wszystkich pracodawców rolnych, z drugiej zaś strony zatrudnionych przez nich robotników sezonowych.

§ 2.

1. Za robotników sezonowych uważa się tych robotników, którzy kontraktowo obowiązują się do stałej pracy w sezonie od dnia zakontraktowania ich aż do ukończenia wszystkich robót rolnych.

2. O ile okres, na który umowa ma obowiązywać, nie był z góry ustalony, obowiązuje obustronnie 14-dniowe wypowiedzenie.

§ 3.

1. Minimalne wynagrodzenie sezonowych robotników za cały sezon (7 miesięcy) ustala się według poniższej tabeli, przy czym kategorie robotników i rejony określa się tak samo jak w dziale III § 3 niniejszej umowy.

Rejony	Kategorie		
	I	II	III
I	zł 238.—	252.—	266.—
II	„ 210.—	224.—	238.—

Ponadto każdy sezonowy robotnik po przepracowaniu całego sezonu otrzymuje 4 q ziemniaków jako premię.

2. Wypłatę powyżej ustalonego wynagrodzenia robotników sezonowych uskutecznia się co miesiąc z dołu, z tym, że jako kaucję zatrzymuje się przez okres 2 miesięcy 50% wypłaty gotówkowej. Zatrzymaną sumę wypłaca się robotnikowi najpóźniej w ostatnim dniu okresu, na jaki sezonowy robotnik został zgodzony.

3. Za obopólnym porozumieniem może być dokonana częściowa zamiana ustalonego powyżej wynagrodzenia gotówkowego na naturalia.

§ 4.

Wszelkie narzędzia potrzebne robotnikom dostarcza pracodawca bezpłatnie, jednakże muszą one być po skończonej pracy zwrócone. Za brakujące lub rozmyślnie zepsute narzędzia odpowiada robotnik, któremu narzędzia wydano.

§ 5.

Oprócz powyższego obowiązują §§ 2, 6, 7 i 8 działu I-go niniejszej umowy.

DZIAŁ V. INNI ROBOTNICY DZIENNI.

Inni robotnicy dzienni nieobjęci działem III-cim i IV-tym niniejszej umowy otrzymują wynagrodzenie za dzień pracy w okresach pierwszym i drugim wymienionych w § 4

działu III-go za czas pracy unormowany § 8-mym działu I-go w wysokości nie mniejszej niż odpowiednie kategorie stałych robotników dziennych.

Przemyśl, dnia 19 stycznia 1939 r.

Przewodniczący:
(—) *Michał Jabłoński*
inspektor pracy 50 obwodu

Za Związek Ziemian w Krakowie:
(—) *Joachim Jarochowski* (—) *Jan Pragłowski*

Za Związek Ziemian Wschodnich Województw Małopolski:
(—) *Jan Pragłowski* (—) *Roman Wolski*

Za Związek Małopolskich Rolników we Lwowie:
(—) *dr Leopold Wahrsager*

Za Związek Zawodowy Robotników Rolnych Rzeczypospolitej Polskiej:
(—) *Bronisław Mikołajewski* (—) *Jan Mirek*

Za Związek Robotników Rolnych i Leśnych Zjednoczenia Zaw. Polskiego:
(—) *Antoni Renn* (—) *Piotr Wojtuń*

Za Związek Zaw. Robotników Rolnych i Leśnych „Siejba":
(—) *Andrzej Stompe* (—) *Wojciech Żarnowski*

Za Polski Związek Zaw. Robotników Rolnych i Leśnych Z. P. Z. Z.:
(—) *Władysław Ungar* (—) *Maksymilian Szulc*

Za Związek Zaw. Chrześcijańskich Robotników Rolnych i Leśnych:
(—) *Józef Palko* (—) *Józef Kotek*

TŁOCZONO Z POLECENIA MINISTRA OPIEKI SPOŁECZNEJ

ZAMÓWIENIA I WPŁATY NALEŻY KIEROWAĆ POD ADRESEM MINISTERSTWA OPIEKI SPOŁECZNEJ, WARSZAWA UL. DŁUGA 38/40.

Drukarnia Państwowa Nr 105084. 9.II.1939. 800.

Prenumerata roczna 20 zł. Cena niniejszego numeru 40 gr.